EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 9.2.2010
KOM(2010)47 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta annetun neuvoston direktiivin 91/676/ETY täytäntöönpanosta, laadittuna jäsenvaltioiden vuosia 2004–2007 koskevien kertomusten perusteella

SEK(2010)118

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta annetun neuvoston direktiivin 91/676/ETY täytäntöönpanosta, laadittuna jäsenvaltioiden vuosia 2004–2007 koskevien kertomusten perusteella

1. JOHDANTO

Neuvoston direktiivin 91/676/ETY (jäljempänä nitraattidirektiivi) tavoitteena on suojella vesiä maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta jäsenvaltioiden toteuttamien toimien avulla. Tällaisia toimia ovat vesien seuranta (nitraattipitoisuuksien ja rehevöitymistilanteen osalta), pilaantuneiden ja pilaantumisalttiiden vesistöjen tunnistaminen, pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden nimeäminen (vyöhykkeet, joista valuu ravinteita tunnistettuihin vesistöihin), hyvien maatalouskäytäntöjen ja toimintaohjelmien laatiminen (toimenpiteet nitraattien aiheuttaman pilaantumisen estämiseksi ja vähentämiseksi) sekä nimettyjen pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden ja toimintaohjelmien uudelleentarkastelu vähintään joka neljäs vuosi.

Nitraattidirektiivin 10 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on annettava komissiolle kertomus joka neljäs vuosi sen jälkeen, kun direktiivi on annettu tiedoksi. Kertomuksessa on oltava tietoja hyvistä maatalouskäytänteistä, nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiiksi nimetyistä vyöhykkeistä ja veden laatuseurannan tuloksista sekä tiivistelmä nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiita vyöhykkeitä koskevien toimintaohjelmien merkityksellisistä näkökohdista.

Tämän kertomuksen tavoitteena on esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle tilannekatsaus nitraattidirektiivin täytäntöönpanosta kyseisen direktiivin 11 artiklan mukaisesti. Kertomus perustuu jäsenvaltioiden toimittamiin vuosia 2004–2007 koskeviin tietoihin. Sen liitteenä on yhteenvetokarttoja maatalouslähteiden ravinnekuormituksesta, veden laadusta ja nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiiksi vyöhykkeiksi nimetyistä alueista. Nämä kartat sisältyvät komission valmisteluasiakirjaan **(**SEK(2010)118**).** Ensimmäisen kerran kaikki 27 jäsenvaltiota toimittivat kertomuksen[1]. Kertomuksessa käsitellään pääasiassa EU-27-maita, mutta siihen sisältyy myös vertailu kolmanteen raportointikauteen, joka koski aikaisempia EU-15-maita ja joitakin uusia jäsenvaltioita. Edellisen raportointikauden tiedoista ei voida laatia vertailua kaikkien uusien jäsenvaltioiden osalta, koska useimmille uusille jäsenvaltioille nyt käsillä oleva kertomus on ensimmäinen[2]. Kertomukset toimitettiin vuonna 2008–2009. Useat jäsenvaltiot toimittivat vuonna 2009 lisätietoja. Lisätietoja toimitettiin lähinnä veden laatua koskevista tiedoista.

---

1 Kertomuksen toimittivat myös Romania ja Bulgaria, vaikka sitä ei niiltä vielä edellytettykään. Bulgaria toimitti myös veden laatua vuosina 2000–2003 koskevan raportin.

2 Kypros, Tšekki, Unkari ja Viro laativat vuonna 2004 kertomuksen kaudelta 2000–2003.

2. MAATALOUDESTA PERÄISIN OLEVAN KUORMITUKSEN KEHITYS EDELLISEN RAPORTOINTIKAUDEN JÄLKEEN

1990-luvun alkupuolella alkanut typpipitoisten kivennäislannoitteiden kulutuksen asteittainen lasku tasoittui EU-15-maiden osalta kaudella 2004–2007. EU-27-maiden osalta typen kulutus kasvoi hieman[3]. Edelliseen raportointikauteen verrattuna typpipitoisen kivennäislannoitteen kulutuksen kokonaismäärä oli EU-15-maissa jatkuvasti noin 9 miljoonaa tonnia vuodessa[4]. EU-27-maissa kulutus nousi 6 prosenttia 11,4 miljoonasta tonnista 12,1 miljoonaan tonniin.

Typpipitoisten kivennäislannoitteiden kulutus aleni EU-15-maissa 9 prosenttia, mutta EU-27-maissa vain yhden prosentin edelliseen raportointikauteen verrattuna.

Edellisellä raportointikaudella huomiota kiinnittänyt aleneva suuntaus eläinten määrässä tasoittui kaudella 2004–2007. Vertailu vuosien 2003 ja 2007[5] välillä osoittaa, että EU-15-maissa sikojen ja siipikarjan (munivia kanoja lukuun ottamatta) määrä on vähentynyt, kun taas vuohien, lampaiden ja nautojen määrä hieman lisääntynyt. Lypsylehmien määrä kasvoi EU-15-maissa 7,6 prosenttia. EU-27-maiden osalta oli havaittavissa samanlaisia suuntauksia. Siipikarjan (lukuun ottamatta munivia kanoja) määrässä oli kuitenkin havaittavissa suurempi lasku.

Viljelysmaille vuosittain levitettävästä lannasta aiheutuva typpikuormitus on vähentynyt EU-27-maissa vuosina 2003–2007 9,4 miljoonasta tonnista 9,1 miljoonaan tonniin ja EU-15-maissa 7,9 miljoonasta tonnista 7,6 miljoonaan tonniin. Maanviljelyn aiheuttama kuormitus vaihtelee suuresti jäsenvaltioittain[6]. Ravinnekuormitus on suuri muun muassa Alankomaissa, Belgiassa Flanderin alueella sekä Ranskassa Bretagnen alueella. Itä-Euroopassa sijaitsevien jäsenvaltioiden ravinnekuormat ovat yleensä alhaisemmat lannoitteiden vähäisemmän käytön ja pienemmän eläintiheyden takia.

Maanviljelystä peräisin oleva pintavesien typpikuormitus on vähenemässä monissa jäsenvaltioissa. Maatalouden suhteellinen osuus päästöistä on kuitenkin edelleen suuri. Useimmissa jäsenvaltioissa yli 50 prosenttia pintavesiin valuvasta typestä on peräisin maataloudesta. Suuressa osassa Eurooppaa vesistöjen typpikuorma on peräisin juuri hajapäästöistä[7].

3. VEDEN LAATU, TILA JA SUUNTAUKSET

Seurantaverkot

Vesistöjen riittävä seuranta on erittäin tärkeää veden laatuarvioinnin kannalta. Seurantaverkon on oltava edustava koko alueella pohja-, pinta- ja merivesien osalta. Useat jäsenvaltiot sisällyttävät nitraattien seurannan vesipolitiikan puitedirektiivin

---

3 Ks. komission valmisteluasiakirjan kuvio 1A ja 1B.

4 Tiedot perustuvat vuosia 2003–2007 koskeviin OECD:n tilastoihin. Tietokannassa ei ole tietoja Belgiasta ja Irlannista. Irlanti toimitti omat tietonsa.

5 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva taulukko 3.

6 Ks. komission valmisteluasiakirjan kartat 1–6.

7 Ks. komission valmisteluasiakirjan kartta 7.

mukaisesti perustettujen seurantaverkostojen tehtäviin[8]. Tällä raportointikaudella 50 prosenttia 10 jäsenvaltion seuranta-asemista olivat yhteisiä sekä nitraattidirektiivin että vesipolitiikan puitedirektiivin tietokantoja.

EU-27-maissa on yhteensä 31 000 pohjavesien ja 27 000 pintavesien näytteenottopaikkaa. EU-12-maissa näytteenottopaikkojen määrä on huomattavasti pienempi kuin EU 15-maissa. EU-12-maissa on 7 000 pohjavesien ja 5 000 pintavesin näytteenottopaikkaa. Edelliseen raportointikauteen verrattuna EU-15-maiden pohjavesien näytteenottopaikkojen määrä on noussut 20 000:sta 24 000:een. Pintavesien näytteenottopaikkoja on edelleen 22 000. Pohjavesien osalta 18 000 ja pintavesien osalta 14 000 näytteenottopaikkaa ovat samoja kuin edellisellä kertomuskaudella. Tämä helpottaa suuntausten määrittelyä.

Pohjavesiä koskevia näytteenottopaikkoja oli keskimäärin 13,7 näytteenottopaikkaa/1 000 km^2. Tiheimmin näytteenottopaikkoja oli Belgiassa (99/1 000 km^2), Maltassa (44/1 000 km^2) ja Tanskassa (34/1 000 km^2). Näytteenottopaikkoja oli harvimmassa Suomessa (0,2/1 000 km^2), Ruotsissa (0,4/1 000 km^2) ja Liettuassa (0,8/1 000 km^2). Useimmat jäsenvaltiot ovat toimittaneet pohjavesien seurantatietoja eri syvyyksistä (0–5 metristä 30 metrin syvyyteen). Muutamat jäsenvaltiot ovat toimittaneet tietoja seurannan tiheydestä. Esimerkiksi Alankomaissa näytteet otettiin kerran vuodessa ja Belgiassa, Ranskassa, Sloveniassa sekä Slovakiassa neljä kertaa vuodessa.

Pintavesiä koskevia näytteenottopaikkoja oli keskimääräinen 7,4 1 000 km^2:n maa-alaa kohden. Tiheimmin näytteenottopaikkoja oli Maltassa (114/1 000 km^2), Belgiassa (29/1 000 km^2) ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (36/1 000 km^2). Näytteenottopaikkoja oli harvimmassa Suomessa (0,5/1 000 km^2). Useimmilla rannikolla sijaitsevilla jäsenvaltioilla oli seurantapaikkoja myös merialueilla. Myös pintavesien mittaustiheys vaihtelee. Romaniassa näytteitä otettiin 7,4 kertaa vuodessa ja joissakin Saksan ja Slovenian seuranpaikoissa jopa 26 kertaa vuodessa.

Jäsenvaltiot toimittivat maantieteelliseen koordinaatistoon sidottuja veden laatutietoja. Näiden tietojen pohjalta voitiin laatia veden laatua kuvaavia yhteenvetokarttoja[9], joissa kuvataan erityisesti nitraattien aiheuttamaa pilaantumista ja vesien rehevöitymistilannetta.

Pohjavesi

Vuosina 2004–2007 15 prosentissa EU-27-maiden seuranta-asemista keskimääräinen nitraattipitoisuus oli yli 50 mg/l[10], 6 prosentissa 40–50 mg/l ja 13 prosentissa 25–40 mg /l. Noin 66 prosentissa pohjavesien mittausasemista nitraattipitoisuuden olivat alle 25 mg/l. EU-15-maiden mittausasemista pitoisuudet olivat 17 prosentissa yli 50 mg/l, 6 prosentissa 40–50 mg/l, 15 prosentissa 25–40 mg/l ja 62 prosentissa alle 25 mg/l[11]. Korkeimmat pitoisuudet (yli 40 mg/l) mitattiin osissa Viroa, Alankomaiden kaakkoisosassa, Belgian Flanderissa, Keski-Englannissa, Ranskan useissa osissa, Pohjois-Italiassa, Koillis-Espanjassa, Kaakkois-Slovakiassa, Etelä-Romaniassa,

8 Direktiivi 2000/60/EY.

9 Ks. komission valmisteluasiakirjassa olevat kartat 8–15.

10 50 mg NO_3-/l on nitraattidirektiivissä määritelty raja-arvo.

11 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 2.

Maltalla ja Kyproksessa. Myös monilla Välimeren rannikolla sijaitsevilla mittausasemilla on mitattu varsin korkeita arvoja.

Pohjaveden laatua koskevat suuntaukset

Useimmat jäsenvaltiot, jotka toimittivat kertomuksen edellisellä raportointikaudella, ovat vertailleet tietojaan käsiteltävänä olevan kauden tietoihin. Näin ovat tehneet myös jotkut uudet jäsenvaltiot (Bulgaria, Kypros, Viro ja Unkari[12]). Ruotsi ei toimittanut suuntaustietoja, koska lähes kaikissa sen pohjavesissä nitraattipitoisuus on alle 25 mg/l ja koska tällä raportointikaudella arvioitiin aikaisempaa harvempia seurantapisteitä. Suuntauksia ei voitu määritellä Kreikan osalta puuttuvien tietojen takia, eikä myöskään Liettuan, Latvian, Maltan, Puolan, Romanian, Slovakian ja Slovenian osalta, koska ne toimittivat tiedot ensimmäisen kerran.

Kun tietoja verrataan edellisen raportointikauden[13] tietoihin käy ilmi, että EU-15:n[14] tasolla nitraattipitoisuudet ovat pysyneet samana tai ovat laskemassa (66 % seuranta-asemista, joissa 30 %:ssa pitoisuudet laskevat). Pitoisuudet ovat kuitenkin nousussa 34 prosentissa mittausasemista. Niiden uusien jäsenvaltioiden osalta, jotka ovat vertailleet tietoja edellisen raportointikauden tietoihin (Bulgaria, Kypros, Unkari ja Viro), pitoisuudet ovat pysyneet samoina 80 prosentissa asemista, alentuneet 11 prosentissa asemista ja nousseet 9 prosentissa asemista. Jäsenvaltiot, joissa pitoisuudet lisääntyivät yli 30 prosentissa seuranta-asemista, olivat Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Portugali, Ranska, Saksa ja Yhdistynyt kuningaskunta. Irlantia lukuun ottamatta näissä jäsenvaltioissa on vähintään saman verran asemia, joissa laatu on parantunut. Veden laatuluokittain[15] suoritettava suuntausanalyysi osoittaa, että Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Italiassa, Irlannissa, Kreikassa, Ranskassa, Tanskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa sellaisten mittauspisteiden määrä kasvaa edelleen, joissa pitoisuudet ylittävät 50 mg/l. Itävallassa, Saksassa, Suomessa, Luxemburgissa ja Portugalissa puolestaan sellaisten mittauspisteiden osuus on vähentynyt, jossa pitoisuudet ovat yli 50 mg/l. Näitä tietoja on kuitenkin tulkittava varovasti, koska useat jäsenvaltiot ovat lisänneet seurantatiheyttä merkittävästi, mikä saattaa vaikuttaa osuuksiin laatuluokittain.

Pohjaveden syvyys

Syvä pohjavesi on vähemmän pilaantunutta kuin matala pohjavesi. 5–15 metrin syvyydessä on havaittu olevan eniten sellaisia kohtia, joissa nitraattipitoisuus on yli 50 mg/l[16].

Makeat pintavedet

Raportointikaudella 2004–2007 21 prosenttia EU-27-maiden pintavesien seuranta-asemista rekisteröi keskimääräiseksi nitraattipitoisuudeksi alle 2 mg/l ja 37 prosenttia asemista 2–10 mg/l. Kolmessa prosentissa asemista mitattiin 40–50 mg/l pitoisuuksia

---

12 Tšekki ei toimittanut veden laatutietoja vuosia 2000–2003 koskevassa kertomuksessaan, joten suuntauksia koskevaa analyysiä ei voitu tehdä.

13 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 3.

14 Lukuun ottamatta Ruotsia edellä mainituista syistä.

15 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva taulukko 1.

16 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 4.

ja yli 50 mg/l:n pitoisuuksia myös kolmessa prosentissa asemista. EU-15-maiden asemista 24 prosentissa pitoisuus oli 2 mg/l, 30 prosentissa 2–10 mg/l, neljässä prosentissa 40–50 mg/l ja myös neljässä prosentissa yli 50 mg/l.

Eniten alle 2 mg/l:n pitoisuuksia oli Ruotsissa (97 %), Bulgariassa (76 %), Suomessa (59%) ja Portugalissa (50%). Eniten yli 50 mg/l:n pitoisuuksia oli Maltassa (43 %), Belgiassa (10%) ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (7 %)[17].
Erityisesti Englannissa, Flanderissa ja Bretagnessa mitattiin korkeita, yli 40 mg/l arvoja. Uusissa jäsenvaltioissa, osassa Tšekin tasavaltaa ja Unkaria sekä muutamilla Puolan alueilla mitattiin korkeita nitraattipitoisuuksia pintavesissä (yli 25 mg/l)[18].

Makean pintaveden laatuun liittyvät suuntaukset

Edelliseen raportointikauteen verrattuna nitraattipitoisuus laski tai pysyi saman 70 prosentissa EU-15-maiden mittauspisteistä. Ranskassa (18%) on eniten sellaisia mittausasemia, joissa veden laatu[19] on parantunut. Kreikassa[20] (41%) ja Luxemburgissa[21] (30%) on eniten sellaisia mittausasemia, joissa veden laatu on huonontunut. Italiassa ja Belgiassa on varsin paljon mittausasemia, joissa laatu on parantunut (10 % Italiassa, 13 % Belgiassa), mutta myös vastaava määrä asemia, joissa laatu on huonontunut. Länsi-Englannissa, Kreikassa ja Italiassa Pon laakson itäisessä osassa on varsin paljon alueita, joilla nitraattipitoisuudet kasvavat voimakkaasti[22]. Viimeksi mainitulla alueella on kuitenkin myös varsin voimakas nitraattipitoisuuksien vähenemissuuntaus. Suuntaustietoja toimittaneiden uusien jäsenvaltioiden joukosta Kyproksessa (26%) on eniten positiivisesti kehittyviä suuntauksia, kun taas Virossa (10%) on eniten huononevia suuntauksia[23]. Veden laatuluokittain[24] tehty suuntausanalyysi osoittaa, että sellaisten mittauspisteiden, joissa pitoisuudet ovat yli 50 mg/l, määrä kasvaa edelleen useissa jäsenvaltioissa, erityisesti Belgiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Yli 50 mg/l:n pitoisuuksia osoittaneet mittaustulokset vähenivät Ranskassa ja Italiassa. Useilla EU-15-mailla ei ole lainkaan 50 mg/l ylittäviä pitoisuuksia pintavesissä (Irlanti, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ruotsi, Saksa ja Suomi). Tietoja olisi kuitenkin tulkittava varovasti, koska mittaustiheyden muutokset saattavat vaikuttaa osuuksiin laatuluokittain.

Pintavesien rehevöityminen

Jäsenvaltiot käyttävät erilaisia perusteita arvioidessaan makeiden pintavesien rehevöitymistä. Tämä vaikeuttaa vesien rehevöitymisen vertailua jäsenvaltioiden kesken. Usein käytettyjä tunnuslukuja ovat klorofylli a, kokonaistyppi, kokonaisfosfori ja ortofosfaatti. 17 jäsenvaltiota on toimittanut vesiensä rehevöitymistä koskevat tiedot käyttäen yhtä tai useampaa näistä tunnusluvuista.

---

17 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 5.

18 Ks. komission valmisteluasiakirjan luvussa I olevat kartat 11, 12 ja 14.

19 Nitraattipitoisuudet ovat alentuneet vähintään 5 mg/l.

20 Kreikka toimitti päivitetyt tiedot, mutta niitä ei voitu myöhäisen toimitusajankohdan vuoksi ottaa huomioon, vaan huomioon otettiin ensimmäiseksi toimitetut tiedot.

21 Nitraattipitoisuudet ovat nousseet vähintään 5 mg/l litra.

22 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kartta 13.

23 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 6.

24 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva taulukko 2.

Tietoja toimittaneista EU:n mittausasemista[25] 40 prosenttia määritteli pintavetensä niukkaravinteisiksi tai erittäin runsasravinteisiksi. Sen sijaan 33 prosenttia asemista määritteli pintavetensä rehevöityneiksi tai erittäin runsasravinteisiksi. Maltassa ja Unkarissa on suhteellisesti eniten erittäin runsasravinteisia vesiä. Bulgariassa ja Latviassa on suhteellisesti eniten niukkaravinteisia vesiä[26].
Kaikki rannikolla sijaitsevat jäsenvaltiot eivät toimittaneet meriveden laatua koskevia tietoja, joten arviointi Euroopan tasolla on varsin vaikeaa tämän kertomuksen yhteydessä.

4. NITRAATTIEN AIHEUTTAMALLE PILAANTUMISELLE ALTTIIDEN VYÖHYKKEIDEN NIMEÄMINEN

Jäsenvaltioiden on nimettävä koko maa-alueellaan pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi sellaiset alueet, joista ravinteet valuvat pilaantuneisiin vesiin tai pilaantumisalttiisiin vesiin, jos toimia ei toteuteta. Jäsenvaltioiden on vähintään joka neljäs vuosi tarkasteltava uudelleen nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiita vyöhykkeitä ja tarvittaessa nimettävä uusia vyöhykkeitä veden seurantatulosten perusteella. Jäsenvaltiot voivat erityisten vyöhykkeitten nimeämisen sijaan soveltaa toimintaohjelmaa koko alueellaan. Alankomaat, Irlanti, Itävalta, Liettua, Luxembourg, Malta, Saksa, Slovenia, Suomi ja Tanska ovat hyväksyneet koko maa-aluettaan koskevan lähestymistavan.

EU-27-maiden alueesta 39,6 prosenttia[27] on nimetty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi. Tässä luvussa ovat mukana myös jäsenvaltiot, jotka soveltavat koko maa-aluettaan koskevaa lähestymistapaa. Edelliseen raportointikauteen verrattuna EU-15-maissa pilaantumisalttiiksi vyöhykkeeksi nimetty alue tai koko maa-aluetta koskevan lähestymistavan alue on kasvanut yhdellä prosentilla. Alue kattaa nyt 44,6 prosenttia EU-15-maiden kokonaisalueesta. Erityisesti Belgia, Italia ja Portugali ovat kasvattaneet pilaantumisaltista vyöhykettään kaudella 2004–2007. Myös Espanja nimesi uusia vyöhykkeitä vuosina 2008–2009.

5. TOIMINTAOHJELMAT

Jäsenvaltioiden on laadittava yksi tai useampia toimintaohjelmia, joita sovelletaan nimettyihin pilaantumisalttiisiin vyöhykkeisiin tai koko alueeseen, jos maat ovat valinneet tämän lähestymistavan. Toimintaohjelmiin olisi sisällyttävä vähintään ne toimenpiteet, jotka on mainittu nitraattidirektiivin liitteissä II ja III ja jotka liittyvät muun muassa kausiin, jolloin lannoittaminen on kiellettyä, karjanlannan varastoinnin vähimmäisvaatimuksiin sekä lannoitteiden levittämistä ja lannoitteiden levittämistä lähellä vedenrajaa tai jyrkille rinteille koskeviin rajoituksiin.

Kaikki jäsenvaltiot ovat laatineet yhden tai useamman toimintaohjelman aluettaan varten ja sisällyttäneet raportteihinsa tietoja, jotka koskevat uusia hyväksyttyjä toimintaohjelmia ja niihin pakollisen uudelleentarkastelun myötä tehtyjä muutoksia.

---

25 EU-27-maat paitsi Alankomaat, Italia, Kreikka, Kypros, Luxembourg, Puola, Ranska, Tanska, Viro ja Yhdistynyt kuningaskunta tietojen puuttumisen tai epätäydellisten tietojen takia.

26 Ks. komission valmisteluasiakirjassa oleva kuvio 7.

27 Perustana ovat vuoden 2007 tiedot. Ks. komission valmisteluasiakirjan taulukko 4, kuvio 8 ja kartta 16.

Useat jäsenvaltiot ovat käyttäneet nitraattidirektiivin suomaa mahdollisuutta ja panneet täytäntöön yksittäisiä pilaantumisalttiita vyöhykkeitä tai niiden osia koskevia toimintaohjelmia. Näin ovat toimineet muun muassa Belgia, Espanja, Italia, Portugali, Puola, Ranska, Romania ja Yhdistynyt kuningaskunta.

Useimmissa toimintaohjelmissa käsitellään pakollisia toimenpiteitä. Joitakin toimintaohjelmia olisi kuitenkin vahvistettava, jotta veden laatua voitaisiin suojella riittävästi typen aiheuttamaa pilaantumista vastaan. Suurimmat puutteet liittyvät varastointia koskeviin säännöksiin, tasapainoiseen lannoitukseen ja lannoituskiellon ajankohtiin.

Nitraattidirektiivin mukaan karjanlantaa saa levittää korkeintaan 170 kg N/ha vuodessa nimetyillä vyöhykkeillä, joihin sovelletaan toimintaohjelmaa. Lähes kaikissa toimintaohjelmissa on vahvistettu lannan levittämistä koskevat säännöt.

Lannan varastointikapasiteetti on lisääntynyt tällä raportointikaudella. Varastointikapasiteetin olisi oltava riittävä kattamaan kaudet, jolloin lannan levittäminen on kiellettyä tai ilmasto-olojen takia mahdotonta. Joissakin tapauksissa vaadittu varastointikapasiteetti ei riitä kattamaan kausia, jolloin lannan levittäminen on kiellettyä tai ilmasto-olojen takia mahdotonta. Maanviljelijöiden taloudellisten resurssien puutteet mainitaan ongelmana, joka estää uusien varastointitilojen rakentamisen.

Suurin osa rajoituksen soveltamisalaan kuuluvista maanviljelijöistä noudatti hyvin toimintaohjelman toimenpiteitä. Toimintaohjelmien täytäntöönpanossa raportoitiin kuitenkin olevan seuraavia vaikeuksia:

- Maanviljelijöiden ajantasainen kirjanpito lannan ja lannoitteiden levittämisen osalta.

- Maanviljelijöiden tiedonpuute, erityisesti pienillä tiloilla. Useilla maanviljelijöillä on vaikeuksia ymmärtää toimintaohjelmien toimenpiteitä tietämyksen puutteen vuoksi.

Useat jäsenvaltiot, kuten Alankomaat ja Itävalta, ovat raportoineet, että maanviljelijöiden yleinen tietämys luonnonympäristöstä on lisääntynyt, mikä on parantanut esimerkiksi lannan ja lannoitteiden käsittelyä.

Komission valmisteluasiakirjan luvussa III on joitakin esimerkkejä siitä, että useissa jäsenvaltioissa on toimintaohjelman myötä tapahtunut edistystä.

Komissio on myös tietoinen siitä, että kiinnostus lannankäsittelyaloitteita kohtaan on lisääntynyt. Karjalantaa käsitellään useissa jäsenvaltioissa, erityisesti intensiivisen karjantuotannon alueilla, joilla on myös korkeimmat ravinnepitoisuudet. Tarkoituksena on tuottaa lopputuotteita, joita voidaan siirtää helposti vientiä varten, tai tuotteita, joiden ravintopitoisuutta on muutettu, jotta ravinteita voidaan hallinnoida paremmin ja estää liialliset ravinnepitoisuudet. Käsittelytekniikoita ovat muun muassa yksinkertainen erottelu nestemäiseen ja kiinteään jakeeseen ja kehittyneemmät tekniikat, kuten kuivaaminen, kiinteän aineksen kompostointi tai polttaminen, biologinen käsittely, kalvosuodatus ja fysikaalis-kemialliset tekniikat nestemäistä jaetta varten. Näihin tekniikoihin yhdistetään usein energiantuotantoon

käytettävissä biokaasulaitoksissa tapahtuvat mädätysprosessit. Kiintoisia ovat myös useat suuret yhteistyöaloitteet, joissa suuri ryhmä maanviljelijöitä investoi yhdessä lannankäsittelylaitoksiin. Tällaisia aloitteita on erityisesti Espanjassa, Alankomaissa ja Belgiassa.

On myös syytä mainita, että karjankasvattajat ovat kiinnostuneita soveltamaan mukautettuja syöttötekniikoita, kuten vähätyppisiä ruokavalioita, monivaiheista syöttöä, jossa rehu on mukautettu kasvuvaiheen mukaan, ja edistynyttä rehunhallintaa, joka parantaa rehunkäytön kokonaistehokkuutta eläimillä. Edistyneet rehunkäsittelytekniikat auttavat parantamaan rehun hyväksikäytön tehokkuutta ja vähentämään eritteiden ravinnemäärää.

6. POIKKEUKSET

Nitraattidirektiivi mahdollistaa poikkeamisen vaatimuksesta, jonka mukaan karjalantaa voidaan levittää viljelyksille vuosittain enintään 170 kg/hehtaari. Vaatimuksesta voidaan poiketa, jos voidaan osoittaa, että direktiivin tavoitteet saavutetaan ja että poikkeus perustuu objektiivisiin perusteisiin, kuten pitkiin kasvukausiin, viljelykasvien kykyyn sitoa suuria typpimääriä, suureen nettosadantaan tai maaperään, jonka typenpoistokyky on suuri. Komissio tekee poikkeuslupaa koskevan päätöksen saatuaan lausunnon nitraatteja käsittelevältä sääntelykomitealta, joka avustaa komissiota direktiivin täytäntöönpanossa. Poikkeusten edellytyksenä on, että nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiit vyöhykkeet on määritelty asianmukaisesti, toimintaohjelmat ovat kokonaisuudessaan direktiivin mukaisia ja poikkeuksia sovelletaan ainoastaan toimintaohjelman keston ajan. Komission valmisteluasiakirjan luvussa II luetellaan joulukuuhun 2009 mennessä myönnetyt poikkeukset.

7. VEDEN LAATUA KOSKEVA ENNUSTE

Useat jäsenvaltiot ovat säätäneet arviointimenetelmien osatekijöistä (suuntausanalyysit ja simulointimallit), joita käytetään arvioitaessa maatalouden päästöjen suuntausten kehitystä ja/tai veden laadun kehitystä. Kreikka, Kypros, Latvia, Malta, Portugali, Ranska, Romania ja Slovenia eivät toimittaneet tällaisia tietoja. Irlanti ei toimittanut simulointimalleja, mutta toimitti tietoja toimenpiteistä ja kehityksestä, joka vaikuttanee myönteisesti veden laatuun tulevaisuudessa.

Kuten edelliselläkin raportointikierroksella, ainoastaan muutamat jäsenvaltiot toimittivat tietoja siitä, missä aikataulussa pilaantumisen kasvu saadaan pysähtymään tai veden laatu saadaan palautumaan. Useat jäsenvaltiot korostivat, että tällaisten ennusteiden tekeminen on vaikeaa, ja viittasivat lähinnä ilmastoon ja maaperässä kulkeutumiseen liittyviin epävarmuustekijöihin. Ne ilmoittivat myös toteuttaneensa muita kuin maanviljelyyn liittyviä toimenpiteitä veden laadun parantamiseksi.

Vaikka veden laatu onkin parantunut, kestää vielä useita vuosia tai jopa vuosikymmeniä, ennen kuin veden laatu on palautunut täysin entiselleen toimintaohjelmien täytäntöönpanon ja maatalouskäytänteiden muuttumisen seurauksena. Vain muutamat maat ovat toimittaneet tietoja veden laadun merkittävän

ennallistamisen aikatauluista. Saksassa ja Unkarissa muutos kestää 4–8 vuotta ja Alankomaissa useita vuosikymmeniä syvempien pohjavesien osalta.

8. RIKKOMUSMENETTELYT

Nitraattidirektiivin täytäntöönpano ei ole vielä täydellistä. Tämä johtuu pääasiassa siitä, ettei nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiita vyöhykkeitä ole nimetty riittävästi ja siitä, ettei toimintaohjelmia noudateta. Komissio käy jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa velvoitteiden noudattamiseen liittyviä keskusteluja. Tällä hetkellä on käynnissä kolme rikkomusmenettelyä. Espanjaa koskevassa tapauksessa on kyse pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden nimeämisestä ja toimintaohjelmien sisällöstä. Ranskaa ja Luxemburgia koskevat tapaukset liittyvät toimintaohjelmiin.

9. YHTEYDET MUIHIN EU:N TOIMINTAPOLITIIKKOIHIN

Nitraattidirektiivi liittyy läheisesti muihin EU:n toimintapolitiikkoihin veden, ilman, ilmastonmuutoksen ja maatalouden aloilla. Täytäntöönpanosta saadut kokemukset ja nitraatteihin liittyvien toimintaohjelmien synergiavaikutuksia koskevat edistyneet tieteelliset tiedot osoittavat, että toimintapolitiikkojen täysimääräinen täytäntöönpano on erittäin tärkeää. Vastikään on tehty tutkimus[28] ammoniakkipäästöjen vähentämistä koskevista yhdennetyistä toimista maataloudessa. Sen tulokset osoittavat, että nitraattidirektiiviin täytäntöönpanolla on merkittäviä positiivisia vaikutuksia ilmanlaatuun ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Komission valmisteluasiakirjan 4 luvussa on lisätietoja yhteyksistä muihin toimintapolitiikkoihin.

10. PÄÄTELMÄT

Käsillä oleva kertomus on ensimmäinen, johon kaikki 27 jäsenvaltiota toimittivat tietoja. Kaikki uudet jäsenvaltiot ovat perustaneet seurantaverkkoja, nimenneet pilaantumisalttiita vyöhykkeitä ja hyväksyneet toimintaohjelmia.

Pohjaveden tilan osalta 66 prosenttia mittausasemista sai tuloksia, joiden mukaan nitraattipitoisuudet ovat pysyneet vakaina tai ovat alenemassa. 34 prosenttia mittausasemista raportoi kuitenkin nitraattien aiheuttaman pilaantumisen lisääntymisestä ja 15 prosenttia laaturaja-arvon (50 mg/l) ylittävistä nitraattipitoisuuksista Pohjavesien osalta mittauksissa todettiin, että matalissa vesissä nitraattipitoisuudet olivat korkeampia kuin syvemmällä. Suurin osa pilaantuneesta vedestä on 5–15 metriä pinnan alapuolella.

Pintaveden osalta 70 prosenttia mittausasemista sai tuloksia, joiden mukaan nitraattipitoisuudet ovat pysyneet vakaina tai ovat alenemassa. Kolmessa prosentissa mittausasemista saatiin tulokseksi yli 50 mg/l ja 21 prosentissa alle 2 mg/l. 33 prosentissa mittausasemista vedet ovat rehevöitymismittausten mukaan joko rehevöityneitä tai erittäin runsasravinteisia. Maatalouden nitraattipäästöt pintavesiin

[28] Komission raportti "'Integrated measures in agriculture to reduce ammonia emissions", Alterra, 2007.

ovat vähentyneet monissa jäsenvaltioissa, mutta tästä huolimatta maatalouden osuus pintavesien typpikuormasta on suuri.

Pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrä on kasvanut EU-15-maissa edelliseen raportointikauteen verrattuna. Nimettyjen vyöhykkeiden määrä kasvoi 43,7 prosentista 44,6 prosenttiin EU-15-maiden pinta-alasta. EU-27-maiden pinta-alasta 39,6 prosenttia on nimetty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi (tähän sisältyy myös niiden jäsenvaltioiden pinta-ala, jotka soveltavat toimintaohjelmaa koko alueeseensa). Veden laatua kuvaavat tiedot osoittavat kuitenkin, että useilla alueilla sekä EU-15- että EU-12-maissa on nimettävä vielä lisää vyöhykkeitä nitraattidirektiivissä vahvistettujen perusteiden mukaisesti.

Toimintaohjelmien laatu parani EU-15-maissa verrattuna edelliseen raportointikierrokseen. Rikkomusmenettelyjä käynnistetään kuitenkin edelleen. Kaikki uudet jäsenvaltiot vahvistivat toimintaohjelmia, mutta useita ohjelmia on vielä parannettava, jotta nitraattidirektiivin vaatimuksia (erityisesti varastojen rakentamiseen, tasapainoiseen lannoitukseen ja lannoituskieltokausien vahvistamiseen liittyviä säännöksiä) noudatettaisiin täysimääräisesti. Maanviljelijöille on annettava tietoa ja tarjottava koulutusta, jotta voidaan varmistaa ohjelmien täytäntöönpano käytännössä.

Intensiivisen karjankasvatuksen alueilla kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota lannankäsittelytekniikoihin, mikä mahdollistaa tehokkaamman ravinteiden hallinnan yhdistettynä usein energiantuotantoon biokaasulaitoksissa. Ravinteiden tehokas hallinta alentaa osaltaan viljelykustannuksia.

Täytäntöönpanosta saadut kokemukset ja nitraatteihin liittyvien toimintaohjelmien synergiavaikutuksia koskevat edistyneet tieteelliset tiedot osoittavat, että nitraattitoimia on toteutettava yhdennetysti koko nitraattikierron osalta ja että nitraattidirektiivin täytäntöönpanosta seuraa merkittäviä hyötyjä erityisesti ammoniakki- ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen sekä laajemmin vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisen vesien suojelun kannalta. Typen hallintaan samoin kuin tieteelliseltä yhteisöltä saatavaan riittävään ja jatkuvaan tukeen sekä kansallisella että Euroopan tasolla on kiinnitettävä enemmän huomiota tulevaisuudessa.

Komissio jatkaa työskentelyä jäsenvaltioiden kanssa täytäntöönpanon parantamiseksi ja vesien suojelua koskevan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Se toteuttaa edelleen tarvittaessa oikeudellisia toimia.